

SUMAR

În loc de Cuvânt-înainte... final de poveste	7
A fost odată o fetiță care cânta gospel și lua lecții de jazz la cinci ani	17
Părinții ateii, bunica ortodoxă și taina unei convertiri la catolicism	21
„De la musique avant toute chose...”	26
<i>Gadjo Dilo</i> , povestea salturilor unui Leopard pe ritmuri lăutărești	30
Filmografia Ronei Hartner, de la <i>Asfalt Tango</i> și <i>Nekro</i> la <i>Le petit blond de la Casbah</i>	43
Un film prost cu Corneliu Vadim Tudor, Emil Constantinescu, Monica Lewinsky și... cea mai bună prietenă	67
Cum s-a încheiat viața – exilul? – Ronei la Toulon	92
Românecele celebre din Franța de demult (Elvira Popescu, Maria Ventura, Alice Cocea, Ely Nizan, Pola Illéry, Genica Athanasiou, Mitza Bricard, Renée Perle, Dora d'Istria, Anna de Noailles, Martha Bibescu, Elena Văcărescu).....	102
Imposibilele iubiri, prozaicele și costisitoarele divorțuri.....	163
Final deschis cu Rita Sumalya și tatăl risipitor apărut de nicăieri.....	170
Bibliografie pe fundal de muzică (electro-) balcanică	181

A fost odată o fetiță care cânta gospel și lua lecții de jazz la cinci ani

Rona Hartner este fiica unui inginer proiectant și a unei economiste. Ambii părinți, mai ales tatăl, Florin Nicolae Hartner, aveau un consistent background artistic (teatru, muzică și pictură), care a influențat-o decisiv încă din prima copilărie, chiar dacă, din pragmatismul epocii, având de crescut trei copii (botezați aliterativ în mod original Rona și Rinda – fetele, Reon – băiatul), părinții au trebuit să se reorienteze în plan social spre soluții existențiale ceva mai „sigure“ și mai „lucrative“, care să le asigure un nivel de trai măcar decent. Un alt element cultural important din prima etapă a vieții l-a reprezentat faptul că, din 1979 până în 1991, Rona a învățat la Școala Germană „Hermann Oberth“ din București, actrița fiind de origine germană pe linie paternă, și română pe linie maternă (Sabina Hartner provenind dintr-o familie din sudul țării, de la Oltenița).

„Noi am avut o sărăcie cruntă, dar părinții au ambalat acea sărăcie într-un showtime“, povestea Rona conform www.radioimpuls.ro. „Când aveam cinci ani tata a făcut prima înregistrare cu mine, de gospel, pe care cred că o mai are și acum /2011/, nu știu dacă se mai poate asculta, că are benzi din acelea de pe vremuri. A făcut prima mea înregistrare de gospel și a făcut să o asculte cineva din grupul lui (fiindcă ei aveau un grup de swing), care a spus că-mi dă cursuri de jazz. S-au gândit să îmi dea cursuri de jazz la numai cinci ani. Și-au dat seama că am o altă voce, o altă exprimare. Iar la 11 ani am început să joc teatru la Liceul German și, la fel, după prima piesă de teatru, devenisem vedeta liceului și toată lumea a spus: *E clar, show-ul o să fie viața ei...*“, povestea Rona în 2011, într-un interviu antologic pentru revista *Tango – Marea Dragoste*, acordat lui Alice Năstase-Buciuta, jurnalist cu experiență (a condus, împreună cu regretata Simona Catrina, prima versiune a lunarului Tabu) și editorul publicației.

În același interviu, Rona mărturisea că primul mare șoc al biografiei ei a avut loc atunci când, în contextul tipic vremurilor, familia și-a pierdut locuința și a trebuit să se mute la bloc, în condiții destul de precare, ceea ce nu a împiedicat-o însă să își construiască propria utopie politically correct mult înainte ca acest concept să devină o obsesie internațională. Ce s-a întâmplat, de fapt? „Am avut ghinionul să fim, când aveam eu nouă ani, demolați din cartierul sublim unde locuiam și să ne trezim în Crângași. De la opt camere, șase persoane, cu o grădină de 400 de metri pătrați, ne-am trezit în trei camere, șase persoane, în Crângași /la bloc/. Țin minte că aproape șase luni nu am avut curajul să mai ies din casă. Stăteam și mă gândeam cu groază: ce se întâmplă? Și am văzut o altă față a României, și eram atât de șocată de ceea ce vedeam, încât la nouă ani i-am cerut mamei să devin președinte. Mi-a spus *Stai, dragă, liniștită. Nu poți să devii președinte în România cât timp ai nume nemțesc. /Cine și-ar fi închipuit, în 1982, că asta chiar se va întâmpla cândva, odată cu cele două mandate ale lui Klaus Iohannis, 2014–2024?/ Scoate-ți asta din cap.* Am spus OK, nu o să fiu președinte și nici primar. Atunci, ce pot eu să fac pentru România?!? Și am început să spăl scările blocului unde locuiam, în locul femeilor de serviciu, că mi se părea că ele muncesc prea mult. Și au început să vină multe plângeri împotriva mea. Au spus femeile de serviciu: *Domnè, nu o mai lăsați pe fată să spele la șase dimineața scările, că, dacă le spală, noi nu mai avem ce munci!*. Deci nu e bine nici să faci așa, servicii umanitare cu forța. Și nu-mi găseam deloc locul, într-adevăr...” (<https://revistatango.ro>)

A avut multe ambiții, care nu s-au putut concretiza, mereu. Dar nimeni nu a putut-o împiedica să viseze și să încerce „proiecte” noi: „La cinci ani cântam gospel, am început la 10 ani să scriu legende, după care am început să îmi pun întrebări dacă nu cumva vreau să fiu președintele României în locul lui Ceaușescu. La 11 ani, a fost prima piesă de teatru la școală și am vrut neapărat să joc eu prințesa respectivă... Nu păream prințesă, dar eu, în sufletul meu, întotdeauna am fost prințesă, regină... Am suferit, m-am retras până la urmă...”

Ar fi putut face pictură și chiar a făcut asta mai târziu. Mediul de acasă favoriza această aplecare a ei spre arta plastic, nu ar fi fost deloc prima din familie care să își manifeste această pasiune la modul cel mai explicit cu putință. Dar avea, oricum, deja prea multe de experimentat în cinematografie, ca și în muzică! „Pictura a fost o chestie care am (re)descoperit-o în Franța, trăind în mediul pictorilor. Sora mea a avut expoziție la /Galeria din București/ Simeza, la 11 ani, are un talent extraordinar la pictură. Părinții aveau pereții pictați abstract. În permanență, am trăit într-o atmosferă artistică, totuși nu îndrăzneau să mă manifest, să pictez în România... Devii întotdeauna profet în altă țară. Prea picta toată lumea aici! Nu mai aveam cum să mă exprim și eu în chestia asta... Și, cum am ajuns în Franța, primul lucru pe care l-am făcut a fost că mi-am luat o trusă Rembrandt și am început să pictez. Am fost remarcată de un impresar la New York, care, într-adevăr, mi-a spus: *Fă-mi cadou două desene și te expun*. Pe urmă, am pierdut legătura cu el... Am început să fac expoziții în Franța, la Tokio... Dar pentru mine pictura este numai și numai un hobby. Și, pe urmă, am avut o perioadă în care n-am mai putut să pictez. Și mi-am spus: de ce să nu păstrez eu chestia asta ca un hobby, ca pe un refugiu secret, în care să nu am neapărat reacțiile criticii, că am destule de făcut în film și în muzică?!?” Interesant este că și fiica Ronei, Rita, se apucase de pictat pe la doi ani! (<https://revistatango.ro>)

Cu toate cele declarate lui Alice Năstase-Buciuta, doi ani mai târziu, în 2013, Rona – care, între timp, avusese și un vernisaj în Brazilia, avea să acorde un alt interviu Gabrielei Niculescu, pentru revista *Taifasuri*, în care arăta că, de fapt, nu putea renunța la pictură, nicidecum un hobby: „Chiar și acum am timp de pictură, sunt în anul IV la Belle Arte și în anul II la o facultate de jazz; îmi place să fac lucrurile bine. Am început să pictez în Franța, nu am conștientizat de la început, dar lumea în Paris este gri. În casa lui Costa Gavras era o lumină gri ce începea să mă deranjeze, din momentul acela am mers și mi-am luat o sumedenie de culori. Am avut nevoie să pictez în culori foarte

puternice, ca să recapăt sensul nuanțelor. Când am epuizat toate resursele mele și mi-am dat seama că am nevoie de tehnică pentru pictat, m-am înscris la cursurile de la Belle Arte, în 2005. Apoi a apărut fetița mea, Sumalya, și a trebuit să fac o pauză, dar de trei ani am reluat cursurile. Am multe tablouri cu diferite teme, vara trecută am expus în sudul Franței două tipuri, dar am mult mai multe. Fac desen, diferite tehnici, portrete, autoportrete, iar de doi ani am făcut foarte mult nud“.
(<https://taifasuri.ro>)

...Dincolo de orice altceva, muzica și filmul au rămas totuși constantele activității artistice ale Ronei Hartner. În anul 1991, lecuită oarecum de inovațiile sociale pe care le încercase în copilărie, Rona începe studiul la Școala de Muzică „Titu Maiorescu“, iar debutând cu anul 1992, după ce a reușit la examenul de admitere, se apucă să studieze la Academia de Teatru și Film din București. Patru ani mai târziu, regizorul francez Tony Gatlif îi acordă rolul principal în filmul *Gadjo Dilo (Străinul nebun)*, care s-a filmat în România. Pentru acest rol principal care a făcut senzație, Rona a primit Leopardul de Bronz (Premiul special pentru interpretare) la Festivalul Internațional de Film de la Locarno. Tot în 1996 evoluează cu succes în coproducția franco-română *Asfalt Tango* regizată de Nae Caranfil, film care a avut, de asemenea, un impact deosebit. În 1997, a plecat din nou în Franța, unde a apărut în thrillerul *Nekro*, regizat de Nicolas Masson. În 1998, a revenit în țară pentru a juca în filmul *Dublu extaz* al lui Iulian Mișu. Dar, la cererea agentului care o reprezenta, a hotărât că era mult mai bine pentru carieră să se mute în Franța, unde avea să apară în peste douăzeci de pelicule și să înregistreze cinci albume.

Părinții atei, bunica ortodoxă și taina unei convertiri la catolicism

Părinții Ronei erau atei și nu au dus-o pe Rona, atunci când era în scutece, ca să primească taina botezului. Însă bunica ei, care era o credincioasă ortodoxă ferventă, a luat bebelușul și l-a botezat pe ascuns. Multă vreme, Rona nici nu a știut că este botezată! Mai târziu însă, a avut o revelație care i-a schimbat viața și orizontul gândirii.

„În liceu, la 17 ani, am avut o colegă de clasă care era diferită de noi toți. Era modestă, nu își bătea joc de nimeni, pe când eu eram o fire teribilistă. Am aflat că secretul ei era mersul la Biserica Catolică. Am mers și eu împreună cu ea, apoi am fost singură, pentru că îmi plăcea. Am auzit într-o duminică vorbele unui preot care spunea: *Dacă nu îl poți iubi pe Dumnezeu, pentru că e prea abstract acest termen, iubește pe cineva, poate prin această iubire ai să-l iubești pe Dumnezeu. Dacă nu poți să iubești pe cineva, iubește-te pe tine însuși și ai să-l găsești pe Dumnezeu. Dacă nu, măcar iubește o meserie sau banii, că banii sunt ai lui Dumnezeu. Iubește ce vrei tu!* Mie mi s-a părut revoluționar ce spunea acest preot, că, în fapt, orice cale de iubire duce la Dumnezeu. Am ascultat, m-am închinat și le-am spus maicilor de acolo că vreau să mă botez. Ele mi-au spus să vin când va fi Vecernie, iar eu le-am spus că nu, că vreau acum. L-au chemat pe preot de acasă, părintele Ciobanu, m-au botezat și de a doua zi viața mea s-a schimbat. Am început să nu mai fiu așa timidă, nu mai fumam, nu mai beam cu prietenii, am început să vorbesc limbile străine pe care le știam, dar nu îndrăzneam să le vorbesc, am plecat prin lume în pelerinaje, am început să văd viața altfel, am întâlnit mulți preoți importanți prin pelerinaje și mi-am schimbat viața complet.“ (www.taifasuri.ro)

Întrebată de Gabriela Niculescu care este, în fapt, relația ei cu Divinitatea, Rona Hartner răspundea fără nicio ezitare: „Este o relație foarte

directă, în sensul că mă rog pe un Rozariu zilnic, citesc Biblia în fiecare zi, oriunde plec o iau cu mine și meditez asupra cuvântului lui Dumnezeu. Păstrez relația cu Dumnezeu precum relația cu persoana iubită, altfel se alege praful. De aceea mă duc des la biserică, merg la slujbă, la cea de duminică merg orice s-ar întâmpla, pentru a-L întâlni pe Dumnezeu, la orice biserică ce îmi apare în drum. Ca laică și ca adoratoare, Biserica Catolică îmi place foarte mult. Sfântul Sacrament /cele Șapte Sfinte Taine, în Biserica Catolică/ are o importanță foarte mare, pentru că Dumnezeu ne privește și, când face asta, restaurează imaginea noastră în noi, demnitatea noastră umană, pe care tot încearcă unii să ne-o distrugă. Orice om poate să aibă imaginea terfelită, fie din copilărie, fie că viața l-a dezumanizat, iar Dumnezeu îl privește și îi restaurează, îi aduce demnitatea sa de om. În momentul în care te-ai regăsit pe tine, practic, ai găsit totul, pentru că ai descoperit în inima ta un loc în care El să-și facă adăpost. Adăpostul e un castel cu multe porți, fiecare poartă te aduce tot mai aproape de El. Castelul este, de fapt, locul în care locuim. Lumea este ahtiata să își cumpere case, dar, în esență, ea caută casa aceea, caută întoarcerea la casa Părintească, cea care e a lui Dumnezeu, își caută din nou sensul și locul“.

Artista nu s-a dat niciodată bătută în lupta cu boala și cu toate dramele care au încercat-o. Ea apărea mereu cu zâmbetul pe buze și spunea că ceea ce o păstrează optimistă este credința ei neșarmurită în Dumnezeu. Totuși, mulți s-au întrebat ce religie avea Rona Hartner. Aceasta fusese botezată în secret, chiar de bunica sa, în Biserica Ortodoxă Română. Totul s-a desfășurat pe ascuns deoarece părinții acesteia nu erau de acord cu botezul copiilor, dorindu-și ca ei să își aleagă religia de unii singuri, la maturitate.

În consecință, neștiind că, de fapt, bunica o botezase în fragedă pruncie, Rona a luat, la finalul adolescenței propria ei decizie în materie de credință: „Eu m-am botezat la 17 ani, sora mea la 18, fratele meu la 20 ani s-a făcut ortodox, maica-mea s-a convertit destul de târziu și tatăl meu la fel. (...) Maică-mea e ortodoxă, ca și fratele meu, eu am rămas

catolică, cu soră-mea și cu taică-meu. Suntem trei catolici și doi ortodocși în familie“. (<https://revistatango.ro>)

Rona a explicat că faptul că s-a bizuit mereu pe credința ei a ajutat-o întotdeauna în viață. „Eram în Franța și terminasem filmările la *Gadjo Dilo*. Când era o perioadă mai calmă și voiam să mă întorc în țară, l-am văzut pe bărbatul vieții mele și am decis să nu mai revin. Am rămas cu o valiză și cu 4 000 de franci în buzunar. Se terminase chiria din contractul pentru film, iar eu nu puteam să-mi permit prețurile exorbitante din acele cartiere. Atunci a intrat Dumnezeu în viața mea. Am mers într-o biserică și-am spus: *Doamne, am doar 4 000 de franci, nu vreau să plec din Franța, nu ți-am cerut nimic material până acum, ajută-mă să găsesc un apartament gratis, vreme de trei luni!* În trei luni urma să încasez banii de la alte două filme. Și Dumnezeu mi l-a dat, rugăciunea mea a fost ascultată, am mers în casa Sa cu un scop precis și am spus de ce aveam nevoie. A doua zi eram deja găzduită într-o garsonieră superbă, la o stradă distanță de iubitul meu, pentru trei luni, absolut pe gratis! *Mi-am zis: Wow, nu sunt singură în Franța!* Atunci am înțeles că Dumnezeu te însoțește pe drumul pe care mergi în viață, că El nu rămâne în România când tu pleci și că nu rămâi singur pe lume. Am mai trecut prin situații asemănătoare. Am plecat la New York pentru două luni, și în prima zi, la o expoziție, mi-am lăsat bagajul într-un colț, iar cineva, cu un cuțit, mi-a scos banii din geantă. Așa am rămas în New York două luni, fără niciun ban, descurcându-mă iarăși într-un mod providențial. Dumnezeu a fost cu mine și acolo și m-am descurcat, deși o bancheră, care de fiecare dată când mă vedea că sunt în străinătate și sunt româncă, îmi închidea contul, pentru că nu avea încredere în mine“, a spus actrița în acel interviu pentru revista *Taifasuri*.

Era nu doar credincioasă, ci, fără a cădea în dogmatism, o practicantă ferventă, una care a recitat cu pietate Rozariul împreună cu papa Ioan Paul al II-lea (acel Karol Wojtyła care mărturisea pieziș cândva că avea și rădăcini vlahе îndepărtate, prin goraliile din Carpații Păduroși, în ale căror comunități jargonul era împestrat cu numeroase cuvinte din

limba română veche): „Primul meu pelerinaj l-am făcut la 17 ani, cu o organizație, la Praga. Anul următor am fost la Czestochowa, pe urmă la Budapesta. Apoi am fost la Medjugorje, acolo unde Fecioara Maria se arată zilnic anumitor aleși de-ai Săi. Locul acela a și fost salvat în timpul războiului din Bosnia-Herzegovina, când de jur împrejur totul era bombardat. Am fost de foarte multe ori la Lourdes și am recitat Rozariul cu papa Ioan Paul al II-lea. Am ajuns și în Canada, în Quebec, unde se face o agapoterapie. În Franța, am fost în pelerinaj la Sacre Coeur de Montmartre și pe Mont Blanc, într-un loc ce se numește Foyers de Charite, o zonă unde se stă cinci zile în tăcere totală și în care merg regulat de opt ani. Am mai fost și în zona Brașovului, la o mănăstire. Am fost în Italia, în Cascia, la Rocca Porena, la Sfânta Rita, în Assisi, la lăcașul Sfântul Francisc și la Roma, de mai multe ori, pentru jubileurile papei“. Toate locurile de pelerinaj frecventate aveau semnificații speciale pentru Rona, de peste tot ea încercând să adune fărâme de spiritualitate: „Am mai fost la Paray-le-Monial, acolo unde a apărut Sfânta Inimă a lui Isus Hristos, locul unde chiar El a pășit și unde a arătat posibilitatea de salvare a lumii, care este mila Lui. Am mai fost și în multe biserici ortodoxe, în Canada, în Oratoriul Sfântului Iosif. Aici, la Montreal, este un loc de pelerinaj unde mă duc cu o listă foarte mare de rugăminți. Anul următor, când ajung la Oratoriul Sfântului Iosif, tot ce L-am rugat s-a realizat până atunci. Toată familia mea se află sub protecția Sfântului Iosif. Eu am fost botezată la Catedrala Sfântul Iosif din București la vârsta de 17 ani, iar mirul l-am primit la Notre-Dame de Paris, în 2005, deși preotul mă miruise și la București, dar eu uitasem și l-am mai cerut o dată la Paris. Deci sunt miruită de trei ori, o dată ortodox și de două ori catolic și botezată de două ori, o dată ortodox și o dată catolic. Și am primit de cinci-șase ori și efuziunea Sfântului Duh, ceea ce înseamnă renașterea harurilor de la Miruire. Nu de mult am fost în pelerinaj la grota Sfintei Maria Magdalena, în sudul Franței. Trebuie să parcurgi un drum de 45 de minute prin pădure, iar biserica se află chiar în grotă. Oricine vrea să vadă unde și-a sfârșit viața Maria Magdalena poate merge până acolo. A

fost fabulos, noaptea am coborât prin pădure, în întuneric. Apoi am plecat în misiune la Ibiza“. Nu era vorba doar de un soi de „turism“ religios, ci de o implicare mult mai profundă în activitatea căminului său spiritual: „Eu fac multe misiuni pentru Biserică, la Cannes, în timpul festivalului, la Ibiza, la San Rafael, la San Sebastian, la Lyon și la Paris, la Montmartre și la Notre-Dame“. (www.taifasuri.ro)

Avansând cu temeinicie, deloc pripit, pe calea credinței, Rona s-a descoperit treptat (sau, poate, s-a reinventat, lăsând Duhul Sfânt să o remodeleze). De pildă: „N-am crezut că pot fi lider, șef, manager. Și, de fapt, pot. M-am exersat. Și am fost manager un an de zile al trupei mele și n-a mers în viața ei atât de bine, decât atunci când am fost eu manager. Îmi place chestia asta. Am descoperit niște lucruri pe care nu le știam despre mine înainte de agapoterație. Și gusturi, și felul de a slăbi, și voința pe care o am, și carisma. Și, de fiecare dată, când mai avansez cu Dumnezeu pe câte o chestie și se mai roagă asupra mea un preot sfânt, mai dezleagă niște chestii care sunt legate. Noi, fiind persoane publice, suntem mult invidiate. Nouă, imaginea ne este tot timpul bârfită, așa că atunci avem nevoie în permanență de un preot care să dezlege tot ceea ce ni se întâmplă. Îmi mai înlătură câte un blocaj și descopăr că sunt super-mamă, descopăr niște chestii absolut geniale. Și, dacă aș ști cât de perfectă m-a făcut Dumnezeu, aș muri de dragoste pentru El, iar dacă mi-aș ști păcatele, aș face infarct instantaneu, pentru că m-ar copleși“. (<https://revistatango.ro>)

Agapo-terapia care s-a dovedit eficientă pentru Rona Hartner este un ansamblu de procedee și metode terapeutice bazate pe „iubirea creștinească“, oferind consiliere psihologică și „alinare“ inclusiv în problemele legate de disfuncționalitățile de cuplu. (O sursă indirectă de inspirație este reprezentată de folosirea termenului „agape“ în capodopera lui John Milton *Paradisul pierdut* din 1667.)